

vivere, neque esset res publica bene ordinata, loquuntur vero modo angelico, quis porro sit, docet D. Thomas, 4 p., q. 101, et in citata materia de Angelis explicari utrumque solet, est enim res nobis in hac vita satis abdita.

CAPUT VII.

QUID ANIMA SEPARATA COGNOSCAT IN REBUS MATERIALIBUS ET QUOMODO.

1. *Prima quæstio hujus capitî, ac D. Thomæ circa eam resolutio.* — Pro expositione quæstionis. Nota res materiales dividi in tria genera, quædam sunt singulares, aliae universales, aliae sunt effectus, et operationes rerum singularium. Unde triplex hic est quæstio, prima, an, et quæ singulare anima separata cognoscat. Secunda, an cognoscat facta, quæ contingunt in hac vita. Tertia utrum habeat scientiam naturalem rerum. Circa primam divus Thomas et discipuli illius sentiunt animam separatam cognoscere singulare : de modo autem sunt anxi, cum non ponant in illa species singularium. Unde D. Thomas, supra a. 4, ait eam cognoscere quædam singulare, non tamen omnia, cognoscere autem illa per species infusas a Deo, quæ determinantur ad hæc, vel illa singulare per præcedentem cognitionem, et per aliquam affectionem, vel per naturalem habitudinem, vel per divinam ordinationem : qua de causa eo loco ad primum, docere videtur, animam separatam per species, quas ex hac vita detulit, non posse postea cognoscere singulare sensibilia, quae in vita cognovit : idem credit Cajetanus ibi. Rursus D. Thomas, q. de Anima, art. 20, in corpore, et ad 11. Ac videtur consequenter loqui, nam illæ species acquisite tantum representant naturam universalem, et ideo per illas non posset anima cognoscere singulare, manet tamen apud D. Thomam eadem difficultas in speciebus infusis, quæ ipse ponit, non representantes scilicet directe singulare : omnes vero allati modi determinandi species, nec bene intelliguntur, nec satisfaciunt, et iidem fingi possent in speciebus acquisitis : quare hac in re sit.

2. *Prima assertio.* — Prima conclusio. Animam separatam cognoscit omnia singulare, quæ in vita cognovit, per species illorum acquisitas. Hæc conformis est valde modo loquendi Scripturæ, ac sequitur ex dictis supra. Anima enim separata conservat species, quas in hac vita comparaverat, et per eas potest cognoscere

quidquid illæ repræsentant, repræsentant autem directe singulare : ergo, etc. Consequens est evidens, antecedens autem jam in superioribus ostensum est : quare, etc.

3. *Secunda assertio.* — *Explicando suadetur.*

— Sit tamen secunda conclusio. Loquendo ex natura rei : anima separata non cognosceret alia singulare materialia, nisi ea, quæ in vita cognovit, quorunque species detulit, de facto tamen cognoscit alia, juxta dispensationem Dei infundentis species illa repræsentantes. Explicatur et probatur. Nam si anima in puris naturalibus separata maneret, conservaret utique species singularium, quas acquisivit conjuncta : alia vero singulare haud propriis conceptibus attingeret, nisi per proprias eorum species, quas tamen a rebus desumere non valet, ut supra probatum est : oportet ergo illas a Deo recipere. Non videtur autem necessarium, neque ad naturalem Dei providentiam spectare talium specierum infusio, cum rerum singularium cognitione, per se sumpta, minime necessaria sit ad perfectionem intellectus, sed ad proxim tantum, quæ in separatis animis locum non habet, cum in eo statu, nec debent animæ cum aliis hominibus conversari, nec aliis rebus materialibus uti, qua etiam de causa anima conjuncta corpori cognitionem possidet rerum singularium alterius vitæ. At vero de facto, beatæ quidem animæ cognitionem participant multorum singularium, vel per divinam essentiam, quam vident, vel per species eorum, idque vel ratione status beatitudinis ad plenum gaudium animarum, vel propter bonum hominum viatorum, ut juvari modo aliquo possint ab animabus illis. Animæ quoque damnatae recipiunt cognitionem singularium, quæ inservierit ad debitum supplicium earum : animæ denique parvolorum decedentium in originali nullam obtinent cognitionem singularium materialium, quantum conhic possumus, quia illis necessaria non est, nec naturaliter debita, et hæc de prima quæstione.

4. *Secunda quæstio, ejus resolutio per tertiam assertionem bipartitam.* — *De hac re non nihil, l. 2, de Attributis, c. 28, num. 14.* — *Secunda pars assertionis.* — De secunda quæstione proportionaliter loquendum videtur, unde sit tercia conclusio. Anima separata non cognoscit particulares actiones et effectus materiales, et singulare hujus Universi, nisi forte alias cognoscat referentibus Angelis. Prima pars suadetur a quibusdam, quia distantia localis impedit cognitionem, est tamen ridicula ratio,

quia distantia localis, ut plurimum impedit actionem localem, non pure spiritualem, quia non pendet a loco, in sensibus vero impedit, quia recipiunt species ab objecto, quæ necessario per medium diffunduntur, si tamen sensus apud se haberet species, profecto distantia non impediret sensationem. Ratio ergo sumitur ex defectu specierum: anima enim separata tantum defert speciem illarum rerum, quas hic cognovit: unde illarum tantum recordatur: effectum vero, qui eveniunt post discessum illius, nec species defert, nec illas a rebus desumere valet, nec denique est cura Deo infundantur ex natura rei loquendo, quia illarum cognitione non est necessaria ad perfectionem naturalem animæ debitam, cum sit cognitione nimis accidentaria et extranea, nec pertineat ad illum statum nosse, quæ hic geruntur. Addidi secundam partem conclusionis, quia non est inconveniens Angelos, vel animas posterius decadentes referre posse animabus antea separatis nonnulla de gestis mortalium. Dixi paulo ante ex natura rei, id est, seclusa gubernatione supernaturali, quæ de facto est circa animam, quoniam hac providentia spectata dicendum aliud est. Animæ quippe dominatorum, quæ hic geruntur, non nisi per dæmones, vel ex Dei ordinatione norunt, ad majorem poenam illarum. Animæ etiam in limbo nihil cognoscunt de hac vita, cum nihil ad eas attineat. Beatis denique animabus pleraque revelantur. Vide Gregorium 12, Moraliū, cap. 13 et 15, et Psal. 108, Augustinum de Cura pro mortuis, D. Thomam, secunda secundæ, quæstione 83, art. 4, ad 2, et prima parte, quæst. 80, articulo 8, qui Patres docent animam beatam cognoscere omnia praesentia, quæ hic fiunt, et Cajetanus in proximo loco ponderat dixisse D. Thomam, *omnia praesentia*, ut denotaret, quod non cognoscit futura, atque ita vox *omnia*, ut inquit Cajetanus, distribuit tantum pro effectibus naturalibus, ut excludant supernatura, et libera Dei, Angelorum ethominum. Undenon quilibet beatus cognoscit preces omnes, quæ ad animam alterius beati funduntur, quæ limitationes vere communiter videntur. Addo tamen illam cognitionem omnium effectuum praesentium, quam divus Thomas tribuit beatis non fieri per visionem beatificam, licet contrarium insinuat Cajetanus ibidem, ac Ferrarius 3, contra, c. 59, quia jam in visione beatifica daretur frequens mutatio, siquidem videret beatus nunc res praesentes, quas, antequam fierent, non videbat: quapropter si aliquis effectus

contingentes denuo videt beatus in verbo, illos plane videbat antequam fierent. Quando ergo dicitur, beatos cognoscere omnes effectus naturales, accipendum, id est, per visionem, quæ fit propriis speciebus extra verbum, sive non oportet, ut actu omnia cognoscant, quia non necessario per species omnibus attendunt, satisque est posse cognoscere, cum voluerint. Addit quoque Cajetanus eo loco, post judicium omnes beatos visuros quæcumque Deus videt scientia visionis, de quo alibi, mihi certe nec videtur verum, nec multum probable.

5. *Tertia quæstio duo habet certa.* — *Secundum ambiguum endatur a D. Thoma duplice dicto.* — *Dictum probatur.* — Circa tertiam quæstionem, primo certum est, animam Beati habere, ex natura sua loquendo, scientias, quas hic acquisivit, ut patet ex superioribus. Secundo est certum habere omnem scientiam rerum naturalium non tantum per visionem sed proprias species, cum hoc pertineat ad perfectionem illius status. Utrum vero intra limites naturæ anima separata habeat scientiam omnium rerum, licet hic illam non acquisierit, dubium est. D. Thomas supra respondet habere cognitionem naturalium per species infusas: addit tamen habere imperfectam. Primum dictum videtur quidem rationabile, tum propter rationes supra factas, tum quia anima ex natura sua habet lumen intellectuale sufficiens ad cognoscendas res naturales: ergo ad providentiam Dei spectat dari illi species necessarias ad operandum cum illo lumine, ne illud sit perpetuo otiosum. Secundo, quia cognitione rerum naturalium per se loquendo est magna perfectio animæ, ac naturalis illi: ergo connaturale est, ut conferantur ei species ad res has cognoscendas. Tertio ostensum est supra, infundi animæ nonnullas species: nulla est autem ratio, cur illi magis harum rerum, quam aliarum conferantur: ergo omnium conferuntur. Quarto, quia sine cognitione naturalium rerum, non potest anima se perfecte cognoscere, cum enim sit forma materiæ, ut perfecte comprehendat se, oportet materiam cognoscere, et cum sit media inter formas mere spirituales et materiales, oportet, ut utrumque extremum attingat, ut se perfectius cognoscat: probable ergo est habere illam species omnium materialium per infusionem et non a rebus acceptas.

6. *Quæstiuncula incidens, ut resolvatur a D. Thoma et aliis.* — *Aliorum placitum non ericit.* — Utrum vero dictæ species infundantur immediate a Deo, an per Angelos, divus

Thomas, de Anim., a. 20, ad undecimum per Angelos infundi arbitratur, et idem, 4 part., quæst. 89, art. 1, ubi ait animam separatam intelligere per conversionem ad res actu intellegibiles, sub quibus comprehenduntur Angeli, et consentiunt Cajetanus ibi ad tertium, et Ferrarius tertio, contra Gent., cap. 68, col. 4. Et videtur probabile, quæ enim possunt fieri per causas secundas, Deus non facit se solo: in præsenti vero effectus, de quo loquimur, potest fieri per Angelos, producuntur siquidem species per actionem intentionalem, quæ non requirit transmutationem subjecti, qua etiam de causa potest Angelus movere corpus localter, et illuminare alium Angelum similiter: ergo et producere species. Contrarium opinantur multi, eo quod Angelus nequeat educere formam de materia, nisi forte illiusmet reppresentativum, quætamen ratio non convincit, quavis enim Angelus nequeat producere qualitates materiales: quippe, quas eminenter non continet: valet tamen qualitates intentionales, quia sui sunt ordinis, illasque aliquo modo continent, cum sit plenus specierum: sine qua virtute non appareat, quomodo explicanda sit locutio, aut illuminatio Angelorum.

7. *Primum dictum D. Thomæ valde dubium.* — Quod vero secundo loco D. Thomas, numero 5, allatus addit, predictam scilicet cognitionem esse imperfectam, dubium habet. Ejus vero ratio colligitur ex articulo primo illius quæstionis. Pro cuius intelligentia notandum, species duplice posse esse infusas: per se nimis, aut per accidens per se infusæ dicuntur, que ex naturali modo productio- nis postulant infundi: per accidens vero, quæ ex natura sua poterant fabricari per intellectum agentem, ex accidente tamen per infusionem dantur, unde species per se infusæ alterius rationis sunt ab acquisitis: per accidens vero infusæ cum eisdem sunt ejusdem rationis. Supponit ergo D. Thomas species quæ animæ infunduntur esse per se infusas, et alterius rationis: unde jam arguit. Unaqueque natura intelligens distincte cognoscit per species illi naturales et adæquatas capacitatib; suæ: per species vero universaliores, et quæ adæquate convenient superiori naturæ, imperfecte cognoscit natura inferior: quia non habet virtutem sufficientem ad utendum illis: cum ergo anima nostra in infimo sit gradu intellectualium et connaturale illi sit, cognoscere per species imperfectas, utpote per sensus acceptas, si extra hunc statum constituantur, illaque infundantur species superioris rationis

capacitatem illius excedentes, non poterit sane per illas distincte intelligere: hæc ergo sententia est valde dubia.

8. *Quarta assertio circa proximum dubium.*

— *Probatur.* — Unde sit quarta conclusio. Probabilis videtur, animam separatam habere distinctam cognitionem rerum naturalium per species illi infusas, ita Aegidius, quodlibet quinto, quæstione ultima. Probaturque primo, quia nulla est necessitas ponendi cognitionem confusam: rationes autem n. 5 factæ ad probandum animam cognoscere naturalia, videntur etiam probare de cognitione distincta: vel ergo non concedatur animæ cognitione naturalium, vel concedatur distincta, quia naturalis animæ perfectio non consistit in confusa cognitione, sed in distincta, illi naturaliter possibili, nec naturale desiderium animæ sistit in confusa. Secundo lumen naturale intellectus potens est ad cognitionem distinctam, non tantum ad confusam: ergo illi debentur species ad talem cognitionem. Tertio Deus supplet vicem causæ naturalis: ergo perfectius operabitur, quam inferiora agentia: ergo dabit animæ separatae species illi proportionatas, perfectio enim operantis, non in eo tantum est, ut agat res perfectas, sed etiam proportionatas. Quarto, vel est possibile concedi animæ separatae species proportionatas ejus viribus, vel impossibile: si primum, ergo dantur illi: hoc enim est magis consonum naturæ, proindeque judicandum est Deum operari ea, quæ rerum naturis magis consonant, ac sunt possibilia: sine fundamento autem existimabuntur tales species impossibilis: ergo de facto communicantur hujusmodi species separatae animæ. Dices: impossibile esse animæ species per se infusas ponere, ac simul proportionatas. Sed contra primo quia si hoc impossibile esset, jam non recte poneatur DEUS conferre animæ species per se infusas, sed infundere solum ejusdem rationis cum acquisitis ad supplendum vicem earum: namque melius est habere species proportionatas, quam nimis perfectas cum improportione. Secundo nulla ratione probari potest esse impossible DEO efficere species perfectiores, quam quas efficit intellectus agens, minus tamen perfectas, quam angelicas, quæque proportionentur animæ separatae: quin potius videtur contra rationem, animam in ordine substantiarum separatarum constitutam habere non posse species pro illo statu proportionatas: cum enim status ille sit perfectior, utpote a materialitate expeditus, licet species sint aliquantulum perfectiores, quam nostræ, erunt

illi proportionatae: sunt itaque possibles species mediae inter angelicas ac nostras, quæ proportionatae sint animæ separatae habenti statum medium inter Angelos et statum es- sendi in corpore: manet ergo probata conclusio, et solutum fundamentum contrariae sententiae.

CAPUT VIII.

1. *Quid D. Thomas sentiat in præsenti.* —

Quid Scotus. — Postquam dictum est de cognitione animæ separatae, superest comparamus modum cognoscendi illius, cum modo animæ conjunctæ, ut colligamus quis horum statuum sit melior. D. Thomas supra respondet, licet modus cognoscendi animæ separate secundum se sit melior, non tamen animæ, quia improprio- natus. Itaque videtur sentire animam conjunctam melius cognoscere. Ratio illius est, quia animæ uniuertur corporibus, ut perfectiore cognitionem rerum habere possint. Scotus, in 4, dist. 45, q. 2, vult cognitionem quoque animæ conjunctæ esse perfectiore, atque adeo cognitionem sine dependentia a phantasmate non esse simpliciter meliore cognitione cum dependentia, sed ex dictis videtur aliter dicendum, et primo suppono contra Scotum cognitionem sine dependentia a corpore, et phantasmatis perfectorem esse, quam cum dependentia. Quod D. Thomas posuit, nec potest negari ab Scoto, quia illa cognitio est perfectior simpliciter, utpote Deo conveniens et Angelis: quare si animæ non ideo est, quod non sit melior, sed quod anima minus capax sit illius, quemadmodum cognitio sine discursu perfectior est, quam cum discursu licet animæ non sit melior, quia illi impossibilis. Secundo suppono, dictam comparationem fieri absolute, vel etiam circa res determinatas.

2. *Prima assertio ostenditur multipliciter.* — Prima conclusio absolute loquendo, melius intelligit anima separata, quam conjuncta. Patet ex dictis, primo, quia intelligit se quidditative, quod in corpore non praestat. Secundo concipiit intelligentias propriis conceptibus, et non per negationes, quod non sic in corpore. Tertio Deum melius cognoscit, quia cognoscit melius effectus illius et meliores. Quarto, cum sit libera a corpore, aptior est ad intelligendum, et ad perseverandum in actibus intellectus, ut

D. Thomas, art. 2, ad 1, docet et colligitur ex illo Sap. 9: *Corpus, quod corruptitur, aggrat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitante.*

3. *Secunda assertio explicans varias comparationes circa titulum capituli.* — Secunda conclusio. Comparando etiam cognitiones, melius intelligit anima separata res etiam materiales, quam conjuncta. Pro qua observa, in anima separata dari species materialium rerum, quas hic acquisivit, dari etiam species infusas, utique per se: quæ namque infusæ sunt per accidens, neutiquam infunderentur de iis rebus, quarum jam anima in corpore species acquisierat, sed supplerentur tantum, quæ deessent: supponendo ergo per se infusas esse (quod est probabile, neque ad præsens refert) comparatio intenta fieri potest multis modis quibus omnibus anima separata melius intelligit, quam conjuncta. Prima comparatio. Anima separata melius intelligit per species acquisitas, quam conjuncta, quia est liberior, et lumen intellectus expeditius. Secunda comparatio. Per infusas melius intelligit, quam per acquisitas, quia infusæ sunt perfectiores, atque animæ pro illo statu magis proportionatae, quam acquisitæ, estque rationabile, ut anima per conversionem ad superiora melius intelligat, quam per conversionem ad inferiora. Unde patet quod separata per infusas melius intelligit, quam conjuncta per acquisitas, quæ est ultima comparatio. Itaque modis omnibus melius intelligit separata.

CAPUT IX.

1. *Primum argumentum pro statu separatio- nis.* — *Platonis et Avicennæ sententia.* — *In quo discrepent.* — *Accedit Scotus sententia divi Thomæ.* — Hæc quæstio oritur ex præcedenti: omnis enim forma unitur materiæ, ut melius illi sit, quam si extra corpus maneat, atque ut melius exercet operationes suas, animæ vero rationali non sic contingit, potius enim unio ad corpus illi deterior est, quia impeditur valde ab operatione sua: ergo melius illi est, esse separatam. Secundo animæ status in corpore est contra naturalem ejus inclinacionem, inclinatur siquidem vehementer ad cognoscendum Deum et Angelos, et ad perfecte intelligenda omnia: quæ certe inclinatio impeditur in corpore: est ergo ibi violenter, atque